

A BARLANGKUTATÁS SZERVEZETE (Hazslinszky Tamás)

Előzmények

A hazai szervezett barlangkutatás kezdetei a századforduló tájáig vezethetők vissza. Ez időben elsősorban turistaegyesületek keretében folyt barlangjáró-barlangfeltáró tevékenység. Ezek között meg kell említeni a Solymári-ördöglyuk Nagy Kürtőjébe (Siklóba) való leereszkedést és ezt követően a barlang legnagyobb részének feltárását, valamint a Pál-völgyi-barlang feltárását (Pannónia T.E.).

A tudományos barlangkutatást a bükk-i ősemberbarlangok 1906-ban kezdődött folyamatos ásatása indította meg (Hetman Ottó kezdeményezésére - Kadic Ottokár vezetésével). Mind a feltáró, mind a tudományos barlangkutatás fenti fellendülése érlelte meg a helyzetet arra, hogy 1910-ben a Magyarhoni Földtani Társulat keretében megalakuljon Barlangkutató Bizottság, a magyar barlangkutatás első szervezete. (A történeti részletekre itt nem térünk ki, ezzel a Barlangkutatás története c. előadás már foglalkozott. Itt csak a legfontosabb változásokat és dátumokat soroljuk fel.)

A Barlangkutató Bizottság 1913-ban Szakosztállyá alakult, majd 1927-ben kivált a Földtani Társulattól és megalakult az önálló Magyar Barlangkutató Társulat. A második világháborút követően valamennyi társadalmi egyesületet megszüntettek, így a Társulatot is, mely ebből a Csipekrózsikaárlombból eléggé későn ébredt fel. A barlangkutató tevékenység időközben a korábban újjáalakult Hidrológiai Társulat, Földtani Társulat és Földrajzi Társaság keretei között, azok szakbizottágai, szakosztályaiként folyt, míg végül 1958-ban a szétszórtan működő erők egyesültek, s létrehozták - most már kibővített és nevében is megjelenített profillal - a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatot.

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

A Társulat alapszabálya, szervezeti felépítése az elmúlt 40-42 évben - nem nagy mértékben, de többször változott. 1999 óta kiemelkedően közhasznú szervezet. Feladatai: az érdekvédelmi tevékenység mellett

1. a karsztvidékek és barlangok bejárásának, megismerésének, feltárásának, tudományos kutatásának szervezése, ismerése, hasznosítása, elismertetése;
2. a természetvédelem, ezen belül is alapvetően a karsztvidékek és barlangok védelme
3. hazai, külföldi és nemzetközi szervezetekkel való együttműködés;
4. a barlangok bejárásával kapcsolatos sporttevékenység szervezése, folytatása.

A Társulatnak tagjai lehetnek természetes személyek (ezek lehetnek, rendes, ifjúsági, pártoló és tiszteletbeli tagok; utóbbiak választás útján) és szervezeti tagok (jogi személyek, ill. gazdasági társaságok), valamint a barlangkutató csoportok. A Társulat taglétszáma jelenleg 940 fő, ebből 760-an csoportban tevékenykednek, 180 fő egyéni tag.

A Társulat vezető szervei:

- a) *Küldöttközgyűlés* (a legfőbb vezető szerv, mely évenként egyszer ülésezik, s azon a tagságot az általuk megválasztott küldöttek képviselik);
- b) *Választmány* (tagjai: 10 választott fő, az Elnökség, valamint a Területi Szervezetek, Szakosztályok és kutatócsoportok 1-1 vezetője ill. képviselője); évenként legalább 4 alkalommal ülésezik;
- c) *Elnökség* (tagja az elnök, 3 társelnök, főtitkár, 3 titkár, 3 elnökségi tag), évenként legalább 6 alkalommal ülésezik.

A Társulat egyéb szervei:

- a) *Felügyelő Bizottság* (tagjai: elnök és 4 választott tag), felügyeli a Társulat jog- és alapszabályszerű működését, vagyionkezelését és gazdálkodását.
- b) *Érembizottság* (tagjai: elnök és 4 tag), javaslatot tesz kiemelkedő teljesítmények elismerésére, odaítéli a Társulat által alapított érmekeket és okleveleket.
- c) *Tanácsadó Testület* (a szakterület kiemelkedő szakembereit (felkérés alapján) magába foglaló testület jelenleg nem működik).

Önkéntes szervezetek:

- a) *Szakosztályok, szakbizottságok* (valamely szűkebb szakterület munkájának eredményesebb végzésére létrehozott, legalább 10 tagból álló munkacsoport, testület). Régebben sok volt belőle (de sok esetben csak formailag), ma 2-3 működik: Vulkánszpeteológiai Kollektíva, Élettani, Klimatológiai és Mikrobiológiai Munkacsoport, Solymári Bizottság).
- b) *Területi Szervezetek* (valamely országrész, megye, v. település kutatócsoportjainak, tagjainak koordinációs szervezete (létrehozásához legalább 2 csoport vagy 20 egyéni tag szükséges).
- c) *Kutatócsoport* (a más szervezeti keretek között létrejött csoportok kérhetik a Társulathoz történő nyilvántartásukat (ehhez 10 társulati tag - ebből 5 rendes tag - kell).

A Társulat kiadványai

- *MKBT Tájékoztató* (korábban Műsorfüzet). Megjelenik A/5 formátumban minden páratlan hónap elején. Tartalmazza a Társulat és a szakterület programjait, rendezvényeit; a Társulat és társszervezetek, a szakhatóságok hivatalos közleményeit; rövid beszámolókat és híreket kutatási, bejárési eredményekről, rendezvényekről.

- *Karszt és Barlang* (Középlap). Megjelenik B/5 formátumban (a tervek szerint) évente kétszer. 1961 óta megjelenő kiadvány. Az utóbbi években nagy elmaradás keletkezett a megjelenésben, aminek behozását most tervezi a Társulat.

- *Karszt- és Barlangkutatás* (Évkönyv). Megjelenik B/5 formátumban a (tervek szerint) évente egyszer. Magas szintű tudományos tanulmányokat közöl, zömmel idegen nyelven, célja a magyar barlangkutatás eredményeinek nemzetközi megismertetése. Ma már csak alkalmilag jelenik meg. - Egyebek. A Társulat számos egyéb kiadványt jelentetett meg, melyeknek felsorolására itt hely nincs (megtalálhatók A 40 éves Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat történetének dokumentumai c. kiadványban).

Rendezvények

Barlangnap. A Társulat minden év június végén megrendezett vándorgyűlése, mely egy-egy terület karsztját és barlangjait megismertető 2-3 napos találkozó. Eddig 43 alkalommal került megrendezésre. Korábban a programban szerepeltek a területet és barlangjait bemutató szakmai előadások és a csoportok beszámolóit is. Ezt a szerepet újabban átvette a:

Barlangkutatók Szakmai Találkozója. Ez évenként késő ősszel, szintén váltakozó helyszínen kerül megrendezésre. A 2 napos programban szakmai előadásoktól az élménybeszámolóig minden téma szerepel. Eddig 6 alkalommal került megrendezésre.

Egyebek. A Társulat ezeken kívül elsősorban nemzetközi részvételű szakmai konferenciát, szimpóziumokat, stb. rendezett (eddig 11-et) ill. rendez (részletesebb ismertetésük ugyancsak A 40 éves MKBT történetének dokumentumai c. kiadványban található). Ezek közül ki kell emelni az 1989-ben Budapesten megrendezett 10. Nemzetközi Barlangtani Kongresszust, melyet 1000 fő részvételével igen nagy nemzetközi megaláztatást kiváltva rendeztünk meg.

A Társulat könyv- és dokumentációtára

A Társulat könyvtárában mintegy 6000 könyv és 150 féle folyóirat van, melyek jelentős része egyedül itt található meg az országban. A költözködés következtében szükségessé vált rendezése folyamatban van.

A dokumentumtárban a csoportok jelentései (kb. 800 db), a térképtárban mintegy 8210 barlangtérkép található. Jelentős értéket képviselnek a hagyatéki anyagok (kéziratok, sajtóanyagok, különnyomatok, foto- és diaanyagok), valamint a sajtófigyelő anyaga 1965-től napjainkig.

Oktatás

A Társulat jelentős szerepet vállal az oktatás területén. A 80-as évek elején az MTSZ Barlang Bizottságával együtt kidolgozta a Magyar Szpeleológiai Oktatási Rendszert, mely magába foglalta az alapfokú tanfolyamoktól a technikain át a túravezetői és kutatásvezetői tanfolyamokig felépített rendszert, valamint a speciális geológiai, térképezési, barlangi idegenvezetői, stb.) tanfolyamokat.

A több mint egy évtizedig jól működő rendszer elismerésének az eredménye, hogy a Környezetvédelmi Minisztérium - hosszas előkészítés után - a tanfolyami rendszert szakképesítést adó oktatási formává minősítette (ez természetesen hosszabb és mélyebb, valamint költségesebb oktatási formát jelent).

A hazai barlangkutatás amatőr szervezetei között megemlíthető a Magyar Természetbarát Szövetség keretében működő:

Barlang Bizottság

mely a sportbarlangászat szervezését és az MKBT-vel közösen az oktatás feladatait (elsősorban a barlangjárás, barlangi túrázás technikai részét) látja el, valamint a

Barlangi Mentőszolgálat

A szervezet elsősorban az eltévedt kalandvágyó fiatalok felkeresése céljából jött létre. Mar korábban is többször fordultak a hatóságok a barlangászokhoz segítségért, s már kialakult egy csapat, mely ilyen esetekben akcióra képes volt, formálisan azonban, a hatóságoktól is elismerten 1961 tavaszán alakult meg a Barlangi Mentőszolgálat.

A 70-es évekre a súlypont az eltévedésekről áttevődött a ritkább, de súlyosabb sérüléssel járó balesetekre. Hogy ezeknek a feladatoknak megfeleljenek, korszerű felszerelést szereztek be. Rendszeres és sok gyakorlással érték el, hogy több száznyi, barlangból kimentett ember köszönheti nekik a testi és lelki szenvedésektől való megszabadulást. Sajnos a Mentőszolgálat nem tett közzé statisztikát, így csak példaként említhetem meg a Mentő-szolgálatnak a Karszt és Barlang hasábjain megjelent éves beszámolóiból összeállítva, hogy a Solymári-ördöglyukból 1966-74. között 65, 1986-95. között pedig 27 eltévedt, vagy sérült turistát mentettek ki.

Mivel a Bükk hegység igen gazdag barlangokban, s ezek látogatottsága, kutatása is erőteljes, az előforduló balesetek száma is viszonylag nagy. E balesetek szaporodása alapján hoztak létre a 90-es évek elején Miskolcon egy területi barlangi mentőszervezetet, Barlangi Mentők Észak-magyarországi Egyesülete néven. Ugyanilyen célzattal jött létre a Bakony és környékén a Bakonyi Barlangi Mentőszolgálat is.

A barlangkutatással kapcsolatos hatósági szervezetek

A barlangkutatás hatósági (elsősorban barlangvédelmi) feladatait a Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Hivatala (mint másodfokú hatóság) látja el. A szakmai kérdésekben a Hivatal Barlangtani Osztálya a hatósági feladatok (barlanghasznosítás, kiépítés, fokozottan védetté nyilvánítás, védelem alóli felmentés engedélyezésének előkészítése, stb.) mellett vezeti a barlangnyilvántartást (barlangkataszter), mellyel kapcsolatos tájékoztatást is ad.

A barlangkutatók számára gyakrabban szükséges a kapcsolat a nemzeti park igazgatóságokkal, melyek ma már az egész ország területét lefedik. (Az igazgatóságok a nemzeti parkok kezelésének ellátása mellett a következő oldalon bemutatott területeken az elsőfokú hatósági feladatokat is ellátják) Ezek az igazgatóságok engedélyezik a területükön található barlangok látogatását, kutatását.

MEANDER

Természetjáró, Barlangjáró és Oktató Egyesület
1027 Budapest, Bem József utca 9.

Budapest, 2006.

<http://www.meander.hu>
meander@chello.hu

A Nemzetközi Barlangtani Unió (UIS - Union Internationale de Spéléologie)

1965-ben jött létre, Magyarország (az MKBT-vel képviselve) alapító tagja. Jelenleg 56 ország tagja a szervezetnek. Kongresszusait 4 évenként tartja, melyeken a széleskörű szakmai tapasztalatcsere (előadások, kiállítások, bemutatók, stb.) mellett az Unió adminisztratív ügyei (szakbizottságok beszámolóí, ülései; tisztségviselők választása, stb.) is napirendre kerülnek.

Az UIS-nek 5 szakosztálya (Barlangvédelmi, Kutatási, Dokumentációs, Feltárási, Oktatási) és ezeken belül összesen 26 szakbizottsága van, ezek munkájában ill. ezek vezetésében magyar szakemberek is részt vesznek.

Kiadványa az UIS-Bulletin, mely évente 2-szer jelenik meg A/5 formátumban; tartalmazza az UIS hivatalos közleményeit, szakbizottságainak beszámolóit, előzetesen közzéteszi a tagországokban tartandó rendezvényeket, majd azok beszámolóit, stb. A tagországok a tagdíj fejében az igényelt példányban megkapják.